

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДОСТУПУ ДО КОНФІДЕНЦІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У статті досліджено поняття «конфіденційна інформація», «комерційна таємниця», проаналізовано правові аспекти захисту такого виду інформації на підприємствах.

Ключові слова: інформація, конфіденційна інформація, комерційна таємниця, інформаційне поле, втрата інформації.

У сучасному бізнесі найціннішим товаром є інформація. Для того, щоб мати успішний бізнес, забезпечити економічну безпеку, уникнути банкрутства, захистити себе і свою компанію від недобросовісної конкуренції і комерційного шпигунства, попередити рей-дерські атаки, необхідно, передусім, захистити інформацію, якою ми володіємо. Кожен бізнесмен, який має хоч би незначну перевагу перед конкурентами на ринку, усіма можливими засобами намагається зберегти свою інформацію в таємниці. Тому необхідно визначитися, яка ж інформація є конфіденційною і яким способом можна захистити її.

Інформація будь-якого підприємства при втраті або крадіжці має унікальну якість видимості її збереження, а наслідки такої події стають відчутними поступово, проявляючись в зниженні активності клієнтів і партнерів, падінні фінансових результатів. Враховуючи те, що серйозні негативні наслідки виникають у компаніях ІТ-сфери при втраті інформації (баз даних), результатів аналітичних досліджень, початкових кодів, програмних продуктів, персональних даних клієнтів, без яких подальше продовження бізнесу стає проблемним, захист конфіденційної інформації на підприємстві стає актуальною проблемою.

Правова інформація загалом та конфіденційна інформація зокрема, є об'єктом наукового аналізу багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників, зокрема, таких як: Бачило І.Л., Брижка В.М., Калюжного Р.А., Копилова В.А., Кушакової Н.В., Орлова П.І., Почепцова Г.Г., Росторгуєва С.П., Швеця М.Я. та інших. У працях цих вчених аналізується взаємозв'язок інформації та права; захист інформаційних ресурсів, зокрема, персональних даних; визначальні чинники інформаційної безпеки підприємства; питання відповідальності за поширення недовірої інформації; правові проблеми інформатизації тощо.

У той же час подальшого дослідження потребують проблеми правового регулювання доступу до конфіденційної інформації на підприємстві, що і ставить за мету дана стаття.

Закон України «Про інформацію» ввів поняття «інформація з обмеженим доступом», яку розділив на конфіденційну і таємну [1]. Відповідно до ч. 2 ст. 30 вищезазначеного закону конфіденційну інформацію розглядаємо як певні відомості, які перебувають у володінні, користуванні або розпорядженні окремих фізичних або юридичних осіб і які, власне, поширюються по їх бажанню згідно з передбаченими ними умовами.

До таємної інформації законодавець відніс інформацію, яка містить відомості, складові державну і іншу передбачену законом таємницю, розголошення якої заподіює збиток особі, суспільству і державі. І хоча в нормах закону чітко не вказано, що до таємної інформації належить комерційна таємниця, на нашу думку, в поняття «інша передбачена законом таємниця» законодавець вклав саме цей сенс. Також нам вбачається суттєвим той факт, що не одним Законом України «Про інформацію» вводиться в дію поняття «комерційна таємниця». Слід зауважити, що це поняття розглядається і іншими нормативно-правовими актами. Так, Цивільний кодекс України в ст. 505 дає визначення комерційної таємниці, але не говорить про конфіденційну інформацію. Комерційною таємницею є інформація, яка є секретною в тому сенсі, що вона в цілому або в певній формі і сукупності її складових є невідомою і не є легкодоступною для осіб, які зазвичай мають справу з видом інформації, до якої вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність і є предметом адекватних існуючим обставинам засобів відносно збереження її секретності, прийнятих особою, яка законно контролює цю інформацію. Комерційною таємницею можуть бути данні технічного, організаційного, комерційного, виробничого і іншого характеру, за винятком тих,

які відповідно до закону не можуть бути віднесені до комерційної таємниці [2].

Відповідно ч. 1 ст. 36 Господарського кодексу України відомості, пов'язані з виробництвом, технологією, управлінням, фінансовою і іншою діяльністю суб'єкта господарювання, які не є державною таємницею, розголошення яких може заподіяти збиток інтересам суб'єкта господарювання, можуть бути визнані його комерційною таємницею. Склад і об'єм відомостей, які складають комерційну таємницю, спосіб їх захисту визначаються суб'єктом господарювання відповідно до закону [3].

Поняття комерційної таємниці було розроблене законодавцями багатьох країн, у тому числі і в Російській Федерації. Цивільний кодекс Російської Федерації в ст. 139 закріпив визначення комерційної таємниці: «Інформація складає службову або комерційну таємницю у разі, коли інформація має дійсну або потенційну комерційну цінність в силу таємності її третім особам, до неї немає вільного доступу на законній підставі і володар інформації вживає заходи щодо охорони її конфіденційності» [4].

Ми бачимо, що поняття комерційної таємниці, закріплені в законодавстві України і Російської Федерації мають загальні риси, а саме: 1) така інформація має комерційну цінність; 2) вона є секретною, тобто невідомою третім особам; 3) володар такої інформації визнав її як інформацію з обмеженим доступом; 4) володар такої інформації охороняє її конфіденційність шляхом застосування заходів захисту, які передбачені законодавством або не суперечать йому.

Стаття 2 федерального закону Російської Федерації «Про інформацію, інформатизацію і захист інформації» від 25 січня 1995 року дає визначення конфіденційної інформації. Під нею розуміється документована інформація, доступ до якої обмежується відповідно до законодавства Російської Федерації [5].

Таким чином, аналізуючи визначення «конфіденційної інформації», закріплені в законодавстві України і Російської Федерації, ми бачимо, що головною відмінністю є те, що за законодавством Російської Федерації це тільки документована інформація, а за законодавством України це відомості, які перебувають у володінні, користуванні або розпорядженні окремих фізичних або юридичних осіб. Також різним є і правовий режим встановлення доступу до такої інформації: за законодавством Російської Федерації доступ до такої інформації обмежується відповідно до законодавства

Російської Федерації, а за законодавством України ці відомості поширюються за бажанням окремих фізичних або юридичних осіб згідно з передбаченими ними умовами. Тобто, на відміну від законодавця Російської Федерації український законодавець чітко не розмежував поняття «конфіденційна інформація» і «комерційна таємниця» і не ввів різницю в їх захисті.

Говорячи в цілому, комерційна таємниця і конфіденційна інформація – це відомості, які підприємство має право не надавати гласності, а його співробітники зобов'язані не розголошувати. Маючи багато спільного, поняття і зміст комерційної таємниці і конфіденційної інформації в той же час не є тотожними [6].

Комерційна таємниця	Конфіденційна інформація
<p><i>Комерційна таємниця підприємства:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – це відомості, пов'язані з виробництвом, технологією, управлінням, фінансовою і іншою діяльністю підприємства, яке не є державною таємницею, розголошення яких може завдати шкоди інтересам суб'єкта господарювання (ч. 1 ст. 36 Господарського кодексу України (далі – «ГКУ»)); – це інформація, яка має комерційну цінність, в цілому або в певній формі і сукупності її складових є невідомою і немає легкодоступною для осіб, які зазвичай мають справу з видом інформації, до якої вона належить, була предметом адекватних існуючим обставинам заходів по збереженню секретності такої інформації, спожитих особою, яка законно контролює цю інформацію (ч. 1 ст. 505 Цивільного кодексу України (далі – «ЦКУ»)). <p>Таке визначення допомагає відокремити конфіденційну інформацію, як будь-яку інформацію з обмеженим доступом, у тому числі ту, яка торкається комерційної діяльності підприємства, від комерційної таємниці – тобто інформації, яка має комерційну цінність.</p> <p>Склад і обсяг відомостей, які складають комерційну таємницю, спосіб їх захисту визначаються суб'єктом господарювання згідно з (ст. 36 ГКУ). Відразу відмітимо: на сьогодні в Україні немає</p>	<p><i>Конфіденційною</i> є інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень. Конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом. (ч. 2 ст. 21 Закону «Про інформацію»).</p> <p>Громадяни і юридичні особи самостійно відносять до конфіденційної:</p> <ul style="list-style-type: none"> – інформацію професійного, ділового, виробничого, банківського, комерційного і іншого характеру; – інформацію, яка є предметом їх професійного, ділового, виробничого, банківського, комерційного і іншого інтересу. <p>Виняток становить інформація:</p> <ul style="list-style-type: none"> – комерційного і банківського характеру; – правовий режим якої встановлений Верховною Радою за поданням КМУ (з питань статистики, екології, банківських операцій, податків тощо); – приховування якої представляє загрозу життя і здоров'ю людей. <p>Якщо підприємство використовує інформацію, яка належить державі, доступ до такої інформації може бути обмежений шляхом поши-</p>

спеціального закону, який регулює правовий режим, порядок використання комерційної таємниці. Таким чином, вказана норма посилає до невизначеного законодавчого на сьогодні акту, у тому числі до ЦКУ і до самого ГКУ.

Відповідно до ч. 2 ст. 505 ЦКУ, комерційною таємницею можуть бути відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого і іншого характеру, за винятком тих, які згідно із законом не можуть бути віднесені до комерційної таємниці. Як видно зі змісту приведеної норми перелік відомостей, які можуть складати комерційну таємницю, невичерпний і обмежується тільки законом.

Відомості, які не можуть складати комерційну таємницю:

- засновницькі документи, документи, які дозволяють займатися підприємницькою діяльністю і її окремими видами;
- інформація за усіма встановленими формами державної звітності;
- відомості про чисельність і склад працюючих, їх заробітну плату в цілому і за професіями і посадами, а також наявність вільних робочих місць;
- документи про сплату податків і обов'язкових платежів;
- інформація про забруднення природного довкілля, недотримання безпечних умов праці, реалізації продукції, яка завдає шкоди здоров'ю, а також інших порушеннях законодавства України і розмірах заподіяних при цьому збитків;
- документи про платоспроможність;
- відомості про участь посадовців підприємства в кооперативах, малих підприємствах, союзах, об'єднаннях і інших організаціях, які займаються підприємницькою діяльністю;
- відомості, які відповідно до чинного законодавства підлягають оголошенню тощо.

рення на неї статусу конфіденційної інформації.

Не може бути віднесена до конфіденційної інформації, вказана в ч. 4 ст. 21 Закону «Про інформацію»:

- про стан довкілля, якість харчових продуктів і предметів побуту;
- про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища і інші надзвичайні події, які сталися або можуть статися і погрожують безпеці громадян;
- про стан здоров'я населення, його життєвий рівень, житло, медичне обслуговування і соціальне забезпечення, а також про соціально-демографічні показники, стан правопорядку, освіти і культури населення;
- відносно стану справ з правами і свободами людини і громадянина, а також фактів їх порушень;
- про незаконні дії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб;
- інша інформація, доступ до якої відповідно до законів України і між-народних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, не може бути обмежена.

иці» від 09.08.93 р. №611 не може складати комерційну таємницю, все ж може бути віднесена до конфіденційної інформації. Тому, створити вичерпний перелік відомостей, які можуть складати комерційну таємницю або конфіденційну інформацію, нереально в результаті різноаніття суб'єктів і універсальності об'єкту правовідносин [7]. Приблизний же перелік відомостей (за винятком перерахованих у Постанові Кабінету Міністрів України «Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці» від 09.08.93 р. №611), які можуть складати комерційну таємницю / конфіденційну інформацію, включатиме:

Комерційна таємниця:

- оригінальна технологічна, управлінська, маркетингова, організаційна та інша інформація, яка складає таємницю виробництва та інших сфер господарської діяльності;
- відомості про структуру і масштаби виробництва, виробничі потужності, тип і розцінювання устаткування, запаси сировини, матеріалів, компонентів і готової продукції;
- відомості про зміст винаходу, корисної моделі або промислового зразка до офіційної публікації інформації про них;
- відомості про підготовку, прийняття і виконання окремих рішень керівництва організації;
- відомості про плани розширення або згортання виробництва різних видів продукції і їх техніко-економічні обґрунтування, про плани інвестицій, закупівель і продажу;
- відомості про факти проведення, мету, предмет і результати нарад і засідань органів управління організації тощо.

Конфіденційна інформація:

- персональні дані співробітників/клієнтів (відомості про факти, події і обставини приватного життя громадянина, що дають можливість ідентифікувати його обличчя) та інформація про їх особисте життя;
- відомості, пов'язані з професійною діяльністю (лікарська, нотаріальна, адвокатська таємниця);
- відомості, доступ до яких обмежений відповідно до Конституції України (таємниця листування, телефонних переговорів, поштових відправлень, телеграфних або інших повідомлень тощо);
- система технічного захисту інформації (відомості, які розкривають систему, засоби і методи захисту інформації в автоматизованих системах від несанкціонованого доступу, значення діючих кодів і паролів тощо);

Уся інформація, яка згідно з Постановою Кабінету Міністрів України «Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таєм-

– режим безпеки на підприємстві (відомості про порядок і стан організації охорони, системи сигналізації, пропускний режим і т. п.);

– відомості, надані третіми особами на умовах конфіденційності (наприклад, про джерело тієї або іншої інформації).

Враховуючи вищезазначене, можна, як приклад, дослідити окремо взяте підприємство (корпорацію, акціонерне товариство чи будь-яку організацію), щоб простежити застосування Закону України «Про інформацію» на справі. Так, для регулювання інформаційного поля в корпорації, визнання частини інформації комерційною таємницею рада акціонерного товариства затверджує перелік інформації, відкритої для ознайомлення акціонерів. Іноді розробляються положення, які регулюють інформаційні потоки в корпорації. Ці положення часто мають назву «Про ознайомлення з інформацією в акціонерному товаристві», «Про комерційну таємницю в акціонерному товаристві» тощо. Практично в усіх товариствах документами, відкритими для ознайомлення акціонерів, є свідоцтво про реєстрацію акціонерного товариства, статут із змінами та доповненнями; установчий договір, ліцензії, що дозволяють акціонерним товариствам займатися підприємницькою чи господарською діяльністю та її окремими видами, фінансовий звіт та баланс з додатками по підсумках кварталів та року, внутрішні нормативні акти. Для регулювання цих відносин розробляють і затверджують положення, яке встановлює право акціонера на отримання інформації про діяльність акціонерного товариства, обов'язки правління та структурних підрозділів щодо надання такої інформації акціонерам, обмеження доступу до інформації.

Кожен акціонер повинен бути повідомлений про те, яка інформація є відкритою для ознайомлення, а також де, коли і на яких умовах він може ознайомитися з нею. Крім того, слід ознайомити всіх акціонерів з переліком даних, які є комерційною таємницею [8, с. 176-177].

Перелік інформації, яка є комерційною таємницею акціонерного товариства, визначається у положенні згідно з чинним законодавством. Крім того, в положенні можуть міститися деякі додаткові пункти щодо надання інформації реєстратором. Звичайно, зміст такого положення не повинен виходити за межі, встановлені чинним законодавством України.

Отже, як висновок необхідно зазначити, що практичне розділення конфіденційної інформації і комерційної таємниці має на меті:

1. Обкреслити межі відповідальності, яка може настати за розголошення (незаконний збір) відповідних відомостей.

2. Визначити коло питань, яке підприємство має право зберігати в таємниці від тих або інших осіб.

Комерційна таємниця, як загальне правило, охороняється від усіх третіх осіб. В той же час у рамках конфіденційної інформації, режим якої менш суворий, наявні відомості, які власник зобов'язаний повідомляти ряду суб'єктів. Так, відомості, які не можуть складати комерційну таємницю і визначені в Постанові Кабінету Міністрів України «Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці» від 09.08.93 р. № 611 підприємства зобов'язані надавати органам державної виконавчої влади, контролюючим і правоохоронним органам, іншим юридичним особам відповідно до чинного законодавства, на їх вимогу. В той же час до тих же відомостей підприємство може і не допустити інших осіб [9].

На сьогодні у зв'язку із постійним зростанням ролі правової інформації взагалі та конфіденційної зокрема, ускладненням інформаційно-правових відносин, розвитком інформаційно-комунікаційних систем існує об'єктивна необхідність подальшого вдосконалення матеріальних та процесуальних норм щодо доступу до цієї інформації.

Література

1. Про інформацію: Закон України від 02 жовтня 1992 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. – №48. – Ст. 650.

2. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – №№ 40–44. – Ст. 356.

3. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 21–22. – Ст. 144.

4. Гражданский кодекс Российской Федерации (по состоянию на декабрь 2011 г. №363-ФЗ от 30.11.2011) [Електронний ресурс] / Режим доступу:

http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchnu_ekon/2010_2_2/032-035.pdf.

5. Федеральный закон Российской Федерации «Про информацию, информатизацию и защиту информации» от 25 января 1995 года [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.warning.dp.ua/kominfo01.htm>.

6. Гридзук Г.С. Систематизация методов информационной безопасности предприятия. [Електронний ресурс] / Режим доступу:

http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vntu/2009_19_1/pdf/64.pdf.

7. Сороківська О. А., Гевко В. Л. Інформаційна безпека підприємства: нові загрози та перспективи [Електронний ресурс] / Режим доступу:

http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchnu_ekon/2010_2_2/032-035.pdf.

А. Ю. Нашинець-Наумова

Проблеми правової регуляції доступу к конфіденційній інформації на підприємстві

В статті досліджено поняття «конфіденційна інформація», «комерційна тайна», проаналізовані правові аспекти захисту такого виду інформації на підприємствах.

A. U. Nashynets-Naumova

Problems of the legal adjusting of access to confidential information on an enterprise

Concept «confidential information» is investigational in the article, «commercial secret», the legal aspects of defense of such type of information are analyzed on enterprises.

8. Євтушевський В.А. Основи корпоративного управління / Володимир Андрійович Євтушевський : навчальний посібник. – К. : Знання-Прес, 2011. –317 с.

9. Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці: Постанова Кабінету Міністрів України від 9 серпня 1993 р. № 611